

Uchwała z dnia 19 marca 2010 r., III CZP 6/10

Sędzia SN Stanisław Dąbrowski (przewodniczący)

Sędzia SN Dariusz Dończyk

Sędzia SN Marek Sychowicz (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku wierzyciela Banku M. S.A. w W. przy uczestnictwie dłużnika "M.A.D.T." sp. j. w M. o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 19 marca 2010 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie postanowieniem z dnia 5 stycznia 2010 r.:

"Czy na podstawie art. 97 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665, ze zm.) możliwe jest nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu, w którym oznaczono, że zadłużenie dłużnika wynika z opisanej w tym tytule umowy ramowej i transakcji zawieranych na jej podstawie, przy czym transakcje te są terminowymi operacjami finansowymi, a tym samym czy został spełniony ustawowy warunek oznaczenia czynności bankowej, z której wynikają dochodzone roszczenia banku w rozumieniu art. 96 ust. 2 ww. ustawy?"

podjął uchwałę:

Bankowemu tytułowi egzekucyjnemu może być nadana klauzula wykonalności, jeżeli w tytule tym czynność bankowa, z której wynikają dochodzone roszczenia, wskazana jest w sposób umożliwiający jej zindywidualizowanie i zakwalifikowanie jako czynności bankowej.

Uzasadnienie

Bank M. S.A. w Warszawie wniósł o nadanie klauzuli wykonalności wystawionemu przez siebie, przeciwko "M.A.D.T." spółce jawnej w M., bankowemu tytułowi egzekucyjnemu. Po rozpoznaniu skargi dłużnika na postanowienie

referendarza sądowego uwzględniającego wniosek, Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie postanowieniem z dnia 28 lipca 2009 r. ponownie uwzględnił wniosek, uznając, że roszczenie, którego dotyczy bankowy tytuł egzekucyjny wynika z terminowych operacji bankowych.

Przy rozpoznawaniu zażalenia dłużnika powstało przytoczone na wstępie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, które Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie przedstawił do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu. Powstało ono ze względu na oznaczenie w bankowym tytule egzekucyjnym czynności bankowej, z której wynika dochodzone roszczenie. Oznaczenie to zawarte zostało w słowach: „W księgach rachunkowych Banku figuruje zadłużenie dłużnika z tytułu umowy ramowej z dnia 11 grudnia 2007 r. i transakcji zawieranych na podstawie powyższej umowy ramowej”. Sąd Okręgowy odwołał się do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2000 r., III CZP 42/99 (OSNC 2000, nr 10, poz. 175), wskazującej, że do oznaczenia w bankowym tytule egzekucyjnym czynności bankowej, z której wynika dochodzone roszczenia, nie jest konieczne wyszczególnienie zleceń posiadacza rachunku bankowego, których wykonanie doprowadziło do powstania roszczenia; wystarczy wskazanie rachunku bankowego dłużnika. Zauważył jednak, że o ile prowadzenie rachunku bankowego jest czynnością bankową (art. 5 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm. – dalej: "Pr.bank."), o tyle umowa ramowa czynnością taką nie jest. Czynnościami takimi są terminowe operacje finansowe (art. 5 ust. 2 pkt 4 Pr.bank.), ale gdy w bankowym tytule egzekucyjnym nie są one bliżej oznaczone, powstaje wątpliwość, czy tytuł taki odpowiada wymaganiom przewidzianym w art. 96 ust. 2 Pr.bank. i czy może mu być nadana klauzula wykonalności. (...)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zakres kognicji sądu w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu określa art. 786² k.p.c. Nie budzi przy tym wątpliwości, że w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu, tak jak w każdym innym postępowaniu o nadanie przez sąd klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, badaniu podlegają warunki formalne, które powinien spełniać tytuł egzekucyjny. Stwierdzenie, że tytuł egzekucyjny warunków tych nie spełnia stanowi przeszkodę do nadania mu klauzuli wykonalności.

Zagadnienie prawne przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia dotyczy w istocie prawidłowości oznaczenia w bankowym tytule egzekucyjnym czynności bankowej, z której wynika dochodzone roszczenie, art. 96 ust. 1 Pr.bank. bowiem stanowi, że obok innych wymienionych w tym przepisie warunków, którym powinien odpowiadać bankowy tytuł egzekucyjny, powinien on zawierać oznaczenie czynności bankowej, z której wynikają dochodzone roszczenia. Rozstrzygnięcie przedstawionego zagadnienia prawnego sprowadza się zatem do wykładni – na tle okoliczności sprawy, w której powstało to zagadnienie –wymienionego sformułowania.

Przepisy o bankowym tytule egzekucyjnym przyznające bankom, jako wierzycielom, swoisty przywilej, mają charakter wyjątkowy i z tego względu oraz dla zapewnienia zabezpieczenia interesu dłużników wymagają wykładni ścisłej. Powinna ona jednak uwzględniać realia współczesnego obrotu finansowego i szczególny charakter instrumentów, którymi w swojej działalności posługują się banki.

Treść pojęcia "czynności bankowych" wynika z art. 5 ust. 1 i 2 Pr.bank.; są nimi tylko czynności wymienione w tym przepisie. Oznaczenie w bankowym tytule egzekucyjnym czynności bankowej, z której wynikają dochodzone roszczenia, powinno być zatem dokonane w taki sposób, który pozwala na zakwalifikowanie jej jako jednej z czynności bankowych wymienionych w powołanym przepisie. Okoliczność, że terminologia użyta w tych przepisach i określenie przez nie niektórych czynności bankowej w sposób ogólny, mogą być źródłem trudności z takim zakwalifikowaniem, nie zwalnia od jego dokonania. Wymaganie oznaczenia w bankowym tytule egzekucyjnym czynności bankowej, z której wynika dochodzone roszczenie, sprzyja uświadomieniu sobie przez bank, że tytuł taki może być wystawiony tylko wówczas, gdy obejmuje roszczenia wynikające z czynności bankowej i pozwala uniknąć – zdarzającego się w praktyce – wystawiania bankowych tytułów egzekucyjnych obejmujących roszczenia niewynikające z czynności bankowych.

Do spełnienia warunku oznaczenia w bankowym tytule egzekucyjnym czynności bankowej, z której wynika dochodzone roszczenie, nie jest jednak wystarczające oznaczenie czynności przez wskazanie, że jest to jedna z czynności bankowych wymienionych w art. 5 ust. 1 lub 2 Pr.bank. W art. 96 ust. 2 Pr.bank. chodzi o oznaczenie w bankowym tytule egzekucyjnym czynności bankowej

rozumianej jako czynność prawna, konieczne jest więc wskazanie stosunku zobowiązaniowego, tworzącego źródło roszczenia banku objętego bankowym tytułem egzekucyjnym i to tak określonego, żeby umożliwiała zindywidualizowanie tego stosunku. Na przykład, gdy czynnościami bankowymi są terminowe operacje finansowe, nie wystarczy ogólne stwierdzenie, że dochodzone roszczenie wynika z takich operacji, ale należy wymienić i nazwać każdą z tych operacji, tak aby było jasne nie tylko, iż chodzi o roszczenie wynikające z czynności bankowej wymienionej w art. 5 ust. 2 pkt 4 Pr.bank., ale także z jakiej konkretnie czynności. Wymaganie oznaczenia czynności bankowej, aby można było ją zindywidualizować, ma na celu wskazanie dłużnikowi, jaka czynność bankowa jest źródłem jego długu względem banku, co przy wielości czynności dokonywanych przez bank w stosunku do danego dłużnika może nie być dla niego oczywiste.

W sprawie, w której powstało rozstrzygane zagadnienie prawne, wierzyciel przypisał istotne znaczenie wskazaniu w bankowym tytule egzekucyjnym, że dochodzone roszczenie wynika „z tytułu umowy ramowej z dnia 11 grudnia 2007 r.” Uzupełnione ono zostało przez dodanie, że roszczenie wynika także „z transakcji zawieranych na podstawie powyższej umowy ramowej”, przy czym chodziło o dwie takie transakcje. Wprawdzie pojęcie umowy ramowej nie jest obce obowiązującemu prawu (zob. np. art. 85 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.) i w praktyce zawierane są takie umowy, ale nie jest to umowa ustawowo zdefiniowana. Na ogół przyjmuje się, że nie jest to klasyczna umowa obligacyjna, obejmująca obowiązek świadczenia, który może być przymusowo wykonany *in natura* lub względem którego zachodzi możliwość wykonania zastępczego. Jest to umowa „organizacyjna”, z której wynika obowiązek zawierania w przyszłości określonych umów (umów realizacyjnych). Nie określa ona postanowień umów realizacyjnych, jakkolwiek może zawierać zasady, którym powinny one odpowiadać i może regulować sposób ich wykonania oraz skutki niewykonania lub nienależytego wykonania (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2009 r., V CSK 42/09, OSNC 2010, nr 3, poz. 46).

W każdym razie wskazanie w bankowym tytule egzekucyjnym, że dochodzone roszczenie wynika z umowy ramowej, nie daje podstawy do przyjęcia, iż roszczenie to wynika z czynności bankowej, a w szczególności, że z czynności takiej wynika bezpośrednio (art. 97 ust. 1 *in fine* Pr.bank.), nawet gdy umowa ramowa przewiduje zawieranie umów realizacyjnych dotyczących tylko czynności bankowych i określa

zasady, którym powinny odpowiadać te umowy. Dochodzone roszczenie bezpośrednio może wynikać jedynie z czynności bankowej jako czynności prawnej dokonanej na podstawie umowy realizacyjnej. W umowie ramowej z dnia 11 grudnia 2007 r. takie umowy realizacyjne nazwane zostały „transakcjami”. Do oznaczenia w bankowym tytule egzekucyjnym czynności bankowej, z której wynika dochodzone roszczenie, konieczne więc było wskazanie każdej z tych transakcji przez określenie umożliwiające ich zidentyfikowanie, z którego jednocześnie wynikałoby, że stanowiły one jedną z czynności bankowych (art. 5 ust. 1 i 2 Pr.bank.). Oczywiście, możliwe to było przez odniesienie się do umowy ramowej, na podstawie której dokonane zostały poszczególne czynności bankowe, ale nie było wystarczające.

Z tych względów podjęto uchwałę, jak na wstępie, nadając jej treść o charakterze ogólnym, obejmującą oznaczenie czynności bankowej, z której wynikają dochodzone roszczenia, w każdym bankowym tytule egzekucyjnym (art. 96 ust. 2 Pr.bank.).